

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1946 kl. 3 em.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om förkortning av tiden för hemligstämplande av vissa allmänna handlingar.

Uti en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 70, av herr *Nerman* hemställs, »att riksdagen må uttala sig för att hemligstämplande av handlingar, vilka ej av försvarsskäl böra hållas oåtkomliga längre tid, ej må ske för längre tid än fem och i undantagsfall tio år».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Envar svensk medborgare äger i princip utfå och publicera alla allmänna handlingar, som förvaras hos stats- eller kommunalmyndighet. I den sålunda stadgade rätten skola jämlikt § 2 mom. 2 tryckfrihetsförordningen allenast gälla de inskränkningar, vilka påkallas av hänsyn till rikets säkerhet eller dess förhållande till främmande makt, eller för brotts förekommande eller beivrande, eller till behörigt skydd för statens eller menigheters intresse i deras ekonomiska mellanhavanden med varandra och med enskilda, eller av hänsyn till privatlivets helgd eller enskildas behöriga ekonomiska intresse. De fall, då allmänna handlingar enligt nämnda grunder skola hemlighållas, angivas i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen).

Sekretesslagen stadgar olika sekretesstider för olika fall. En tidsgräns av 70 år föreskrives i allmänhet, då sekretessen helt eller till väsentlig del avser att bereda skydd för privatlivets helgd. Vad angår protokoll och handlingar rörande mål, som av domstol handlagts inom stängda dörrar, gäller denna tidsgräns som övre gräns; det ankommer på vederbörande domstol att förordna om och huru länge handlingarna i fråga skola hållas hemliga. En sekretesstid på 50 år stadgas för handlingar angående rikets förhållande till främmande makt. Beträffande handlingar, som röra rikets försvar, äger Konungen förordna, att de ej må utlämnas förrän viss tid från handlingens datum förflutit, dock högst 50 år, där ej särskilt undantag behöver göras. För ett flertal fall, där icke längre hemlighållande synts oundgängligt, föreskrives en tidsgräns av 20 år. Beträffande statsrådsprotokoll, vilka ej angå rikets förhållande till främmande makt, gäller en sekretesstid på två år. Även andra tidsgränser finnas. I åtskilliga fall gäller sekretessen endast till dess visst faktum inträffat.

De i lagen stadgade förbuden mot att utlämna allmänna handlingar äro i allmänhet icke ovillkorliga. Tillstånd, att handlingarna må utlämnas, kan i regel medgivas. Som generell regel gäller därjämte, att Konungen enligt 37 § sekretesslagen äger förordna om handlingars utlämnande i de fall, då jämlikt förordnande av Konungen eller annan statsmyndighet än sådan som hör till eller lyder under riksdagen handlingar ej må utlämnas, så ock där för handlingars utlämnande erfordras tillstånd av dylik myndighet. Där det finnes erforderligt för tillvaratagande av allmän eller enskild rätt, kan Konungen slutligen jämlikt 38 § utan hinder av sekretesslagens övriga föreskrifter förordna om handlingars utlämnande.

Principen om allmänna handlingars offentlighet utgör en hörnsten i vår offentliga rätt. Vissa undantag från denna princip ha dock självfallet måst göras. Att rätt draga gränsen mellan offentlighetsintresset och de intressen, som sekretesslagen avser att skydda, kan förvisso vålla svårigheter. Detta gäller icke minst i fråga om sekretesstidens längd. Utskottet delar den bakom motionen liggande tankegången, att handlingar icke skola hållas hemliga längre tid än nödvändigt. De i sekretesslagen angivna förbuden äro emellertid i regel icke ovillkorliga. Kungl. Maj:t äger dessutom enligt 37 och 38 §§ nämnda lag i vissa fall förordna om handlingars utlämnande. Med stöd av 37 § har exempelvis — efter prövning av de den 19 oktober 1945 tillkallade, alltjämt arbetande, sakkunniga för utredning rörande offentliggörande av hemligstämplade protokoll och handlingar i mål rörande spioneri m. m. — sekretessen för dylika protokoll och handlingar i ett flertal fall hävts. Därtill kommer, att även om sekretesstiden sänkes till fem eller tio år, äger enligt utskottets mening den offentlighet, som inträder efter en så kort tidrymd, begränsat värde ur kontrollsynpunkt. Av dessa anledningar får betydelsen av den av motionären väckta frågan icke överdrivas. Utskottet vill vidare erinra om att frågan angående tillämpningen av 1937 års lagstiftning om allmänna handlingars offentlighet för närvarande är föremål för utredning av särskilda sakkunniga (1943 års sekretessutredning). Utredningen skall enligt direktiven kunna tjäna som grundval för övervägande, huruvida och i vad mån åtgärder kunna anses erforderliga för att åstadkomma en praxis, som tillgodoser kravet på en så vidsträckt offentlighet som möjligt utan att andra berättigade intressen trädas för nära. Till de sakkunniga har bl. a. överlämnats 1944 års riksdags hemställan om utredning angående tillämpningen av gällande bestämmelser om offentlighet vid domstolarna i sådana mål, då något kan uppenbaras som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt samt angående rätt för part att föra särskild talan mot beslut, varigenom domstol förordnat om måls handläggning inom stängda dörrar. Den av motionären väckta frågan faller alltså inom ramen för utredningsuppdraget. Med hänsyn härtill saknar utskottet, som förutsätter, att de sakkunniga ägna spörsmålet om sekretesstidens längd vederbörlig uppmärksamhet. anledning tillstyrka bifall till motionen. Utskottet hemställer alltså.

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 6.

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1946.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar Hallén, Gottfrid Karlsson, Källman, Herlitz, Karl August Johanson, Björck, Oscar Mattsson, John Gustavson, Lindén, John Sandberg, Albert Andersson, Thorell, Fast, Pettersson i Norregård, Hällgren*, Norén, Spångberg, Dickson*, Hæggbom och Larsson i Stockholm.*

* Ej närvarande vid justeringen.
